
Het Woord van de Gerechtigheid

Nummer 141, januari 2017

“Want ieder die nog van melk leeft, is onervaren in het woord van de gerechtigheid (St. vert.): hij is nog een kind” (Hebr. 5:13). Het “woord van de gerechtigheid” staat in contrast tot “de eerste beginselen van de uitspraken van God” (Hebr. 5:12). Het “woord van de gerechtigheid” duidt daarom op diepere waarheden waarin God handelt op basis van Zijn gerechtigheid met ons.

Het Woord van de Gerechtigheid wil een bijdrage leveren om christenen vertrouwd te maken met de “vaste spijs” (Hebr. 5:14) van het woord van God om geestelijke volwassenheid mogelijk te maken. Bijbelse waarheden die nauwelijks worden onderwezen en van cruciaal belang zijn om “het einddoel van het geloof” (1 Petr. 1:9) te bereiken, zullen in het bijzonder onderwerp van aandacht zijn.

Het Woord van de Gerechtigheid wordt geredigeerd door Roel Velema
 e-mail: roel@velemaweb.nl
 weblog: <http://velemaweb.nl>
 Facebook: <https://www.facebook.com/roel.velema.5>

Hooglied

Inleiding

(Hooglied 1:1)

“De Here zei tot Samuël: *Luister naar hen en stel een koning over hen aan*” (1 Sam. 8:22).

“Ga, predik ten aanhoren van Jeruzalem: Zo zegt de Here: *Ik gedenk de genegenheid van uw jeugd, de liefde van uw bruidstijd, toen gij Mij gevolgd waart in de woestijn, in onbezaaid land*” (Jer. 2:2).

In de Joodse traditie wordt het boek Hooglied beschouwd als een bijzonder heilig boek. De Joden noemen dit boek **sjier ha-sjieriem** (Hebr. שִׁיר הַשִּׁירִים), *het Lied der liederen*. Rabbi Aqiba ben Joseph zei aan het einde van de eerste eeuw na Christus:

“De hele wereld weegt niet op tegen de dag dat het Hooglied aan Israël werd gegeven. Alle geschriften zijn heilig, maar het Lied der liederen is het heilige der heiligen.”

De Joden lezen dit boek op de Sabbat van Pesach. Pesach verwijst naar de bevrijding van het volk uit Egypte. Het was de tijd dat de onvoorwaardelijke liefde van God gepaard ging met de liefde van het volk: “*Ik gedenk de genegenheid van uw jeugd, de liefde van uw bruidstijd, toen gij Mij gevolgd waard in de woestijn, in onbezaaid land*” (Jer. 2:2). Deze wederzijdse liefde wil de Jood uitdrukken door het lezen van het Hooglied. Dit alles betekent niet dat het Hooglied voor de Jood zondermeer een open boek was. De Joden vroegen zich af hoe zo’n heilig boek te rijmen viel met alle erotische scènes. Hoe kon de hemelse liefde van God op zo’n aardse wijze worden uitgedrukt? Het gevolg was dat de Joden het Hooglied op een allegorische wijze uitlegden en Joodse mannen onder de dertig jaar het boek niet mochten lezen.

Het Hooglied is het *Lied der liederen*. Deze naam is een Hebreeuwse uitdrukking voor het beste lied, het lied dat boven alle andere liederen is verheven, zoals de Jood ook spreekt over ‘ijdelheid der ijdelheden’, het ‘heilige der heiligen’ en de ‘koning der koningen’. Onze naam *Hooglied* is afkomstig van Luther, die het boek *Hohes Lied* noemde.

De plaats van het Hooglied in de Bijbel

De Jood noemt het Oude Testament de Tenach en verdeelt het in de Wet, de Profeten en de Geschriften. De Geschriften worden weer onderverdeeld in de dichterlijke boeken en de vijf boekrollen. Het Hooglied behoort, samen met Ruth, Klaagliederen, Prediker en Esther, tot de vijf boekrollen, de vijf *megillot*. Het boek Ruth wordt voorgelezen op *Sjavoeot*, het Wekenfeest. Het boek Esther wordt voorgelezen bij *Poerim*, het Lotenfeest. Klaagliederen wordt voorgelezen op *Tisj be Aaaw*, dat is de negende dag van de elfde maand, en gedenkt de dag dat de tweede Joodse tempel werd verwoest. Tenslotte, het boek Prediker wordt voorgelezen op *Soekot*, het Loofhuttenfeest.

De boeken Prediker, Spreuken en Hooglied worden ook wel vergeleken met de tabernakel. Het boek Prediker verwijst dan naar de voorhof, naar de dingen “*onder de zon*”. Het boek Spreuken verwijst dan naar het heilige en geeft de wandel aan die God verlangt. Spreuken verwijst naar ons praktische natuurlijke leven in ziel en lichaam. Hooglied – *het heilige der heilige* – beschrijft de Geest-geest relatie met God en is een favoriet Bijbelboek bij de mystici.

De verklaringen van het Hooglied**1. De allegorische uitleg**

Wat is allegorie? Allegorie is een metafoor, een figuurlijke uitdrukking, waarbij het vergeleken object wordt vervangen door een beeld. Wanneer we dichtelijk zeggen dat 'de ziel de vleselijke woning verlaat', is de 'vleselijke woning' een metafoor voor het lichaam. Zo wordt in het Hooglied koning Salomo vaak als een metafoor voor God gezien en de Sulamitische voor Israël of de kerk.

De allegorische uitleg begon met de Joodse uitleg dat het Hooglied de liefde beschrijft van God tot het volk Israël. Zo schreef de Joodse uitlegger Rashi (1041-1105 AD), dat het bundeltje mirre dat rustte tussen de borsten van de Sulamitische (Hooglied 1:13), betrekking had op God die verbleef tussen de Cherubim op de ark van het verbond.

Later hebben christenen dit boek uitgelegd als de relatie van Christus tot zijn gemeente of de kerk. Zo leerde de kerkvader Origenes dat de donkere huid van de Sulamitische in Hooglied 1:5 betrekking heeft op de zonde, maar dat we na onze bekering 'bekoorlijk' zijn geworden. Cyrillus van Alexandrië (376-444 AD) had een christelijke uitleg van Hooglied 1:13 en leerde dat het bundeltje mirre Christus was tussen het Oude en het Nieuwe Testament. Bernard van Clairvaux diepte het Hooglied uit langs dezelfde lijn en schreef niet minder dan 86 preken over de eerste twee hoofdstukken van het Hooglied. Volgens de allegorische uitleg wordt ook beweerd dat het eten en drinken in Hooglied 5:1 verwijst naar de tafel van de Heer, naar de viering van het avondmaal.

Het probleem van de allegorische uitleg van het Hooglied is dat deze uitleg subjectief is en niet kan worden nagegaan of de interpretaties juist zijn. Zo kan men de Schrift praktisch alles laten zeggen wat men wil en er het hele verlossingswerk van Christus in zien en Zijn plan voor de eeuwen er in leggen. Het is een feit dat het Hooglied nergens een aanwijzing geeft dat het allegorisch gelezen moet worden, terwijl het boek toch van Christus getuigt (Joh. 5:39).

2. De typische uitleg

De typische uitleg gaat ervan uit dat we met een historische geschiedenis en historische personen hebben te maken die ergens voor staan. Koning Salomo is dan een type van God of Christus en de Sulamitische een type van de gelovige of de kerk. Deze uitleg komt dicht bij de waarheid, maar gaat voorbij aan de erotisch-seksuele relatie van de Sulamitische en haar geliefde. Bovendien leidt een typische uitleg tot een vorm van leerstelling die als een rode draad door dit Bijbelboek moet lopen. Het Hooglied is echter een boek over menselijke liefde en daarom lijkt de letterlijke uitleg van dit lied het best op zijn plaats.

3. De natuurlijke of letterlijke uitleg

Het Hooglied breekt een lans voor de liefde en trouw tussen man en vrouw. Het spreekt openlijk over seks, iets wat veel christenen in verwarring brengt als het om een Bijbelboek gaat.

Die verwarring is onterecht, want God heeft seksualiteit gegeven als een rijke gave, waardoor man en vrouw hun relatie naar geest, ziel en lichaam kunnen verdiepen.

Zonder het boek Hooglied zouden we nooit een Bijbelboek hebben gehad waarin God seks van grote waarde acht. Dit boek laat zien dat liefde en trouw centraal staan in het huwelijk zonder het erotische-seksuele aspect te bagatelliseren. Hoe weinig beseffen christenen dat ze niet alleen geestelijk samen moeten groeien, maar dat er ook groei moet zijn in hun seksuele relatie. Dit is de waarde van het boek Hooglied. In het huwelijk is het geestelijke nooit te scheiden van het lichamelijke en daarom vinden we in het Hooglied een rode draad van geestelijke lessen. Deze lessen moeten echter een uitvloeisel zijn van de letterlijke uitleg van het boek, dus in samenhang met het lichamelijke en niet van de allegorische of typische uitleg waar het seksuele naar de achtergrond wordt geschoven en het Hooglied een karikatuur wordt van wat het beoogd te zijn.

Bij deze letterlijke uitleg is het nog van belang om te weten of we hier te maken hebben met twee of drie hoofdpersonen.

(a) Twee hoofdpersonen

Wanneer er sprake is van twee hoofdpersonen, dan is koning Salomo de geliefde van de Sulamitische. De geschiedenis is dan als volgt.

Op een dag ontmoet Salomo, vermomd is als herder, de Sulamitische (1:1). Hij wint haar hart en verlaat haar met de belofte dat hij op een dag zal terugkomen. Zij droomt 's nachts van hem en soms denkt zij dat hij dichtbij is (3:1). Op een nacht droomt ze dat ze door de straten van de stad rent op zoek naar haar geliefde. Na een tijd verschijnt een koninklijke stoet met koning Salomo. Als hij dichterbij komt, herkent zij hem als haar geliefde. Hij is teruggekomen om haar tot bruid te nemen (3:6-7).

Voorstanders van deze visie zien Salomo als een type van Christus, in het bijzonder in Zijn Messiaanse heerlijkheid. Er zijn ook bezwaren tegen deze uitleg, omdat Hooglied door Salomo geen Messiaanse heerlijkheid beschrijft. Bovendien is Salomo met al zijn vrouwen en bijvrouwen niet het prototype van de liefde tot één vrouw. Een ander bezwaar is dat de uitleg nogal geforceerd is. Nergens wordt gezegd dat Salomo de Sulamitische incognito heeft ontmoet en zich later in al zijn heerlijkheid openbaart als haar geliefde.

(b) Drie hoofdpersonen

Hier is de geschiedenis als volgt. Wanneer koning Salomo zijn wijngaard inspecteert, ontmoet hij de Sulamitische. Hij is verrukt over haar en laat haar bij zich komen in zijn koninklijke tent met harem. Zij heeft echter al omgang met een eenvoudige herder. Salomo probeert haar hart te winnen, maar zonder succes. Ze is niet onder de indruk van zijn rijkdom en macht. Uiteindelijk kan hij haar hart niet winnen en laat hij het meisje vrij. Zij keert terug naar huis met haar geliefde (8:4-14).

Velen zien in deze uitleg het bezwaar dat Salomo de slechterik is. Voor de Joden was dit boek juist zo heilig, omdat het aan Salomo was toegeschreven.

Het proefschrift van Mevr. P.W.Th. Stoop-van Paridon

Het is van cruciaal belang welke van deze twee letterlijke benaderingen wordt gekozen. Er zal een sleutel moeten zijn om dit boek te openen en die sleutel lijkt te zijn gevonden in een lijevig proefschrift van bijna 600 bladzijden van mevrouw P.W.Th. Stoop-van Paridon. In 2003 promoveerde mevrouw Stoop aan de universiteit van Leiden op een taalkundige (filologische) analyse van het Hebreeuwse boek Hooglied. Haar promotor was Prof. Dr. T. Muraoka, die onder meer bekendheid geniet door de herziening van de bekende Hebreeuwse grammatica van J.P. Lettinga. Mevrouw Stoop benadrukte het belang van fundamenteel taalkundig onderzoek. Dit onderzoek is van belang voor de werkelijkheid achter het woord en van de mens achter het woord. Mevrouw Stoop besteedde al met al twaalf jaar aan haar onderzoek en nam stapels commentaren door. Ze verbaasde zich over de diverse interpretaties van Hooglied en zij vroeg zich af of er toch geen logische samenhang te vinden was in dit boek. Uiteindelijk kwam ze 'op strikt taalkundige gronden' tot de volgende bevindingen:

1. Het Hooglied is één samenhangend verhaal dat in begrijpelijke en logische samenhang verloopt.
2. Een groot deel van Hooglied speelt zich af in het harem van koning Salomo.
3. De belangrijkste sprekers zijn de Sulamitische, koning Salomo, de geliefde (herder) van de Sulamitische, en de persoonlijke verzorgster van de Sulamitische.
4. Verder komen nog een aantal andere sprekers aan woord: de dochters van Jeruzalem, de dochters van Sion, de broers van de Sulamitische en de wachters.
5. Haar geliefde is niet koning Salomo, maar haar beminde herder. Hun relatie is duidelijk erotisch-seksueel gekleurd. Wanneer men in deze liefde primair een beeld ziet van Gods liefde voor de mens, wordt de boodschap van het Hooglied miskend. Het feit dat de menselijke liefde, met inbegrip van het erotische-seksuele, heilig is, mag niet worden overgeslagen.

Een sleutel ligt in het Hooglied bij de taalkundige analyse. Onze analyse zal altijd hiermee in overeenstemming moeten zijn en een basis moeten vormen voor de gevolgde uitleg. *Uit de analyse van mevrouw Stoop blijkt dat de schrijver van het Hooglied op een systematische wijze literaire middelen gebruikt om sprekers te markeren en de lezer zich niet hoeft te vergissen bij de spreker van een bepaalde passage of vers. Dit opent de weg naar de uitleg dat de koning niet de geliefde zelf is, maar een onbekende herder.* In de verdere uitleg van het boek Hooglied zal dan ook worden uitgegaan van drie hoofdpersonen. De benadering is de letterlijke uitleg waaruit we geestelijke lessen kunnen trekken voor de individuele gelovige.

De Sulamitische heeft echter ook een boodschap aan Israël. Het volk had eerder verlangd naar een aardse koning en de Heer als Koning verworpen (1 Sam. 8:7). De ware Herder van Israël is echter de ware Koning van Israël. Het is daarom de geliefde herder van de Sulamitische tegenover koning Salomo. De Sulamitische schetst een profetie voor Israël dat er een deur van hoop is (Hosea 2:15), en Israël zal in de toekomst weer zingen als in de dagen van haar jeugd toen het uit Egypte trok. Het is daarom zeer passend dat de Joden het Hooglied lezen op de Sabbat van Pesach (vgl. Jer. 2:2). Achter de deur van hoop ligt het nieuw te sluiten verbond verborgen.

“Hooglied. Van Salomo” (Hooglied 1:1).

De schrijver van het Hooglied

De Bijbel zegt dat de boeken Prediker, Spreuken en Hooglied door Salomo zijn geschreven, Salomo leefde in de tiende eeuw voor Christus en schreef 1005 liederen (1 Kon. 4:32), waarvan de Bijbel het Hooglied ‘het beste lied’ noemde. Sommige critici zeggen dat Salomo niet de schrijver is, maar dat het boek aan hem is opgedragen. Het feit echter dat dit het beste lied was van Salomo en zelf als persoon in het Hooglied deelneemt (Hooglied 1:5; 3:7,9,11; 8:11,12), dat hij persoonlijke kennis heeft van zijn liefde voor de Sulamitische (1:4,12; 7:5), en zelf een goed musicus was, is overtuigend genoeg om hem als auteur van het Hooglied aan te wijzen. De vraag rijst natuurlijk waarom een man die 700 vrouwen en 300 bijvrouwen had en het met de seksuele moraal niet zo nauw nam, juist de schrijver van het Hooglied moest zijn. Deze vraag is niet moeilijk te beantwoorden wanneer we het verband zien tussen Prediker, Spreuken en Hooglied.

De conclusie van Salomo in het boek Prediker is: *“Vrees God en onderhoud zijn geboden, want dit geldt voor alle mensen”* (Pred. 12:13). Salomo kwam tot dit slotwoord nadat hij de ijdelheid en leegheid had gezien van alles wat de wereld had te bieden. Voor Salomo kwam het er op neer dat alles buiten God geen ‘substantie’ heeft, maar leeg is. Prediker 12:13 is ook het uitgangspunt voor het boek Spreuken dat handen en voeten geeft aan dit vers. De boeken Prediker en Spreuken komen dan overeen met het *voorhof* en het *heilige* van de tempel. Met het Hooglied begeven we ons dan in *het heilige der heilige* zoals Rabbi Aqiba ben Joseph schreef.

Verder schreef Charles Spurgeon (1834-1892): *“Hooglied staat als de boom van het leven in het midden van de paradijs. Niemand zal in staat zijn ervan de vrucht te plukken en te eten, totdat hij eerst door Christus voorbij het zwaard van de cherubs is gebracht en zich te verheugen in de Liefde die hem van de dood heeft verlost. Het Hooglied kan alleen begrepen worden door hen die binnen het voorhangsel staan. Zij die aanbidden in de voorhof en zelfs in het heilige waar de priesters alleen dienst deden, denken dat het een vreemd boek is. Maar zij die dicht bij Christus zijn gebracht, zien in het Hooglied de enig ware uitdrukking van hun liefde tot Christus.”*

God had Salomo meer te leren dan wat betrekking had op het Oude Verbond. Die les kwam tot hem door de Sulamitische en haar grote liefde, haar herder. Dit gaf Salomo te denken toen hij haar uiteindelijk moest laten gaan. Salomo is in Hooglied namelijk de man die het hart van de Sulamitische probeert te winnen, maar elke keer bot vangt. Salomo is niet zo zeer de slechterik, maar schetst *het natuurlijke en wereldse tegenover het geestelijke*. Salomo in zijn wijsheid moet begrepen hebben dat de herder een beeld van God was (Ps. 23:1). In al de pracht en praal als aardse koning, werd Salomo zich bewust dat er meer was dan wat hij door Prediker en Spreuken had geleerd. Het pleit voor Salomo dat hij de zoekende en zich afvragende is in dit lied.

Hij zal de essentie van het Nieuwe Verbond niet ontdekken zoals wij die nu kennen, maar Hooglied geeft er wel de aanzet toe. We kunnen de stap naar Hooglied, naar het heilige der heilige, nemen wanneer we zien dat we in ons heilige der heilige, onze twee-eenheid in geest (1 Cor. 6:17), wordt weerspiegeld door de eenheid tussen de herder en de Sulamitische. Maar in het bijzonder is Hooglied een ontdekkingsreis voor de Sulamitische. Zij leert, door de tegenstelling van haar innerlijke liefde voor haar herder en de uiterlijk gerichte Salomo. Haar geestelijke tentpinnen worden verwijfd en haar geestelijke kennis van de Heer wordt vergroot, zoals dat ook bij Job het geval was. Laten we vanuit dit gezichtspunt Hooglied nader bekijken.

Studievragen

1. Hoe heet het boek Hooglied letterlijk vanuit het grondtekst?
2. Wat is de relatie tussen Prediker, Spreuken en Hooglied?
3. Welke plaats werd Hooglied door de Joden gegeven?
4. Wat is allegorie?
5. Welke plaats heeft Salomo in Hooglied als het om onze geestelijke lessen gaat?
6. Wie zijn de hoofdpersonen in het boek Hooglied?
7. Wat is de overeenkomst tussen de Sulamitische en Job?